

Prilog 1:

**Vlada Crne Gore
Kabinet predsjednika
Kancelarija za evropske integracije**

**INFORMACIJA
O PROGRAMIMA PODRŠKE EVROPSKE UNIJE CRNOJ GORI ZA 2020. GODINU**

Podgorica, april 2021. godine

Sadržaj

Rezime	3
1.1. I komponenta – Podrška tranziciji i izgradnji institucija	5
1.2. II komponenta – Prekogranična saradnja	5
1.3. III komponenta – Regionalni razvoj	5
1.4. IV komponenta – Razvoj ljudskih resursa	5
1.5. V komponenta – Poljoprivreda i ruralni razvoj	5
2. IPA II (2014-2020)	5
2.1. Godišnji akcioni programi Ipe	6
2.2. Programi Unije	13
2.3. IPARD II	14
2.4. Instrument za civilno društvo i Program za medije	14
2.5. Višekorisnički programi Ipe	15
2.6. Instrument za evropsku integraciju	16
2.7. Zapadnobalkanski investicioni okvir	16
3. Programi regionalne i teritorijalne saradnje	18
4. Makro-regionalne strategije EU	25
4.1. Strategija Evropske unije za Jadransko-jonski region i strateški projekat <i>Jedinica za podršku upravljanju Strategijom Evropske unije za jadransko-jonski region - Facility Point</i>	25
4.2. Strategija Evropske unije za Dunavski region	27
5. IPA III (2021-2027)	29

Rezime

Tokom 2020. godine nastavljeno je sa pripremom i sprovođenjem projekata obuhvaćenih perspektivom 2014-2020 (IPA II). Međutim, epidemijsko širenje novog virusa COVID-19 značajno je uticalo na aktivnosti u projektima i uzrokovalo realokacije prvobitno planiranih IPA sredstava. Prepoznajući napore koje Vlada Crne Gore ulaže u sprovođenje preventivnih, prvenstveno zdravstvenih mjera, ali i zabrinutost za ekonomska kretanja nakon završetka epidemije, Evropska unija je donijela odluku da finansijski podrži Crnu Goru u sprovođenju mjera za saniranje posljedica epidemije novog virusa. Shodno ovakvoj odluci EU, Kancelarija za evropske integracije je, u skladu sa konsultacijama na nivou Vlade, pokrenula dijalog s partnerima iz Evropske komisije i predložila način prenamjene sredstava podrške iz već odobrenih IPA programa. Evropski komesar za susjedstvo i pregovore o proširenju Oliver Varhelji je u pismu upućenom predsjedniku Vlade Crne Gore 24. marta 2020. godine informisao da će Evropska unija prenamjenom sredstava iz odobrenih programa IPA 2016, IPA 2018, IPA 2019 i IPA 2020 podržati Crnu Goru u borbi protiv širenja virusa i saniranju ekonomskih posljedica epidemije sa 53 miliona eura.

U cilju praćenja sprovođenja projekata iz IPA II finansijske perspektive i kako bi se razmotrili svi izazovi u ugovaranju i sprovođenju projekata, sastanak Sektorskog nadglednog odbora za programe Ipe II je podijeljen po klasterima sektora, tako da su sastanci održani 2, 5. i 12. oktobra 2020. godine. Sastanak Nadglednog odbora Ipe je održan 8. decembra 2020. godine.

Kada je u pitanju pravni osnov za sprovođenje programa, tokom 2020. godine potpisano je jedanaest finansijskih sporazuma ili dopuna sporazuma, kako slijedi:

- Dopuna finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2017. godinu, dio I, 24. februar 2020. godine;
- Dopuna finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2016. godinu, 28. avgusta 2020. godine;
- Dopuna finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Programu Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017, 28. avgusta 2020. godine;
- Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2019. godinu, 28. avgusta 2020. godine;
- Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2020. godinu, 28. avgusta 2020. godine;
- Dopuna finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2017. godinu, dio II, 30. novembra 2020. godine;
- Dopuna finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2018. godinu, 30. novembra 2020. godine;

- Finansijski sporazum za program prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija za 2019. godinu, 25. avgusta 2020. godine;
- Finansijski sporazum za program prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo za 2019. godinu, 29. oktobra 2020. godine;
- Finansijski sporazum za program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora za 2019. godinu, 16. novembra 2020. godine;
- Finansijski sporazum za program prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora za 2019. godinu, 16. novembra 2020. godine;

Kada je riječ o podršci regionalnim projektima, Evropska komisija je usvojila Višekorisnički program povezivanja 2019-2020, ukupne vrijednosti 186 miliona eura, kao i Višekorisnički akcioni program za Garantni fond za Zapadni Balkan 2019-2020, ukupne vrijednosti 150 miliona eura. Pored toga, u okviru Zapadnobalkanskog investicionog okvira, tokom 2020. godine nastavljeno je ili započeto sprovođenje četrnaest nacionalnih projekata tehničke podrške pripremi projektne dokumentacije koji se finansiraju sredstvima za koje je EU opredijelila 30,19 miliona eura. Nastavljeno je sprovođenje tri investiciona granta za koja je doprinos EU 54,1 milion eura.

U programima evropske teritorijalne saradnje do sada je ugovoren 191 projekat sa učešćem crnogorskih organizacija i institucija, 134 u okviru trilateralnih i transnacionalnih programa, vrijednosti oko 195,4 miliona eura, od čega za crnogorske partnere oko 36 miliona eura, i 57 u okviru bilateralnih programa, ukupne vrijednosti 21,08 miliona eura. U 2020. godini su odobreni novi projekti u okviru trilateralnih i transnacionalnih programa, kao i projekti u okviru bilateralnih programa s Albanijom, Kosovom i Srbijom. Takođe, objavljen je poziv u okviru Mediteranskog transnacionalnog programa.

Dodatno, u skladu sa smjernicama Evropske komisije, tokom druge polovine maja 2020. godine je započela prva faza programiranja Ipe za period 2021-2027 (IPA III), definisanjem prioriteta i izradom koncepata projektnih predloga za programe IPA 2021 i IPA 2022. Vlada je na sjednici od 14. maja 2020. godine usvojila Informaciju o Instrumentu pretpristupne podrške Evropske unije za period 2021-2027 (IPA III) i početku pripreme programa IPA 2021 i IPA 2022. Shodno zaduženju od strane Vlade, Kancelarija za evropske integracije je krajem juna 2020. godine dostavila projektne predloge za navedene programske godine i Evropska komisija je započela proces njihovog ocjenjivanja. Tokom oktobra 2020. godine Evropska komisija je Kancelariji nacionalnog IPA koordinatora dostavila nacrt kriterijuma za procjenu zrelosti projekata koji su planirani za podršku kroz Ipu III, koji su dalje distribuirani nadležnim ministarstvima. Dodatno, nakon završene ocjene strateškog značaja predloženih koncepata projekata, Evropska komisija je 22. decembra 2020. godine informisala o ishodu sprovedene analize i daljim koracima u okviru nastavka programiranja. S tim u vezi, sve relevantne institucije su nastavile sa drugom fazom pripreme programa IPA 2021 i IPA 2022 i izradom punih predloga projekata onih koncepata projekata koji su pozitivno ocijenjeni.

1. IPA I (2007-2013)

1.1. I komponenta – Podrška tranziciji i izgradnji institucija

Tokom 2019. godine je završeno sprovođenje posljednjeg preostalog projekta iz ove komponente – *Podrška uspostavljanju mreže zaštićenih područja NATURA 2000 (doprinos EU 1,9 miliona eura)* iz programa IPA 2012, tako da tokom 2020. godine nije bilo aktivnosti u okviru ove komponente.

1.2. II komponenta – Prekogranična saradnja

U okviru jedinog preostalog aktivnog projekta finansiranog kroz program prekogranične saradnje Albanija – Crna Gora *Izgradnja graničnog prelaza Grabom-Zatrijebačka Cijevna i rekonstrukcija graničnog prelaza Hani Hotit-Božaj* preostalo je da se izda upotrebna dozvola za objekat špedicije na graničnom prelazu Božaj i završe radovi na rekonstrukciji puta od Dinoše do graničnog prelaza, uz povezivanje objekta na elektrodistributivnu mrežu (finansira se iz Kapitalnog budžeta, a radovi su u toku).

1.3. III komponenta – Regionalni razvoj

Operativni program Regionalni razvoj 2012-2013 je zatvoren 31. decembra 2018. godine. Krajem 2019. godine završene su aktivnosti na sprovođenju jedinog preostalog projekta *Unapređenje sistema vodosnabdijevanja i izgradnja sistema za tretman otpadnih voda i kanalizacione mreže u Beranama* (ukupne vrijednosti 9,26 miliona eura), tako da tokom 2020. godine nije bilo aktivnosti u okviru ove komponente.

1.4. IV komponenta – Razvoj ljudskih resursa

Operativni program Razvoj ljudskih resursa 2012-2013 je zatvoren 31. decembra 2018. godine. Finalna izjava o troškovima je dostavljena Evropskoj komisiji početkom aprila 2019. godine, tako da tokom 2020. godine nije bilo aktivnosti u okviru ove komponente.

1.5. V komponenta – Poljoprivreda i ruralni razvoj

Sredstva u iznosu od 10,5 miliona eura, prvobitno opredijeljena za V komponentu za period 2012-2013, preusmjerena su u I komponentu, kako bi se ojačali kapaciteti i operativnih struktura i krajnjih korisnika za efikasno sprovođenje i korišćenje programa IPARD.

2. IPA II (2014-2020)

Prema Revidiranom indikativnom strategijskom dokumentu za Crnu Goru za Ipu 2014-2020, koji je Evropska komisija usvojila u avgustu 2018. godine, Crnoj Gori je tokom sedmogodišnjeg perioda kroz nacionalne programe Ipe II na raspolaganju 279,1 milion

eura. Podrška je usmjerena kroz šest sektora (Demokratija i upravljanje; Vladavina prava i temeljna prava; Životna sredina, klimatske akcije i energetika; Saobraćaj; Konkurentnost, inovacije, poljoprivreda i ruralni razvoj; i Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika). Dodatno, Crna Gora učestvuje u programima regionalne i teritorijalne saradnje, koji predstavljaju sedmi sektor, za koje je Evropska komisija opredijelila 860 miliona eura za sve države korisnice.

U cilju podrške rješavanju izbjegličke krize koja je pogodila države regiona i Evropu, Evropska komisija je donijela odluku da, počev od programa IPA 2016, opredijeljeni godišnji iznosi Ipe za Crnu Goru budu umanjeni za 10% kao izdvajanje za migracionu krizu. Posljedni program iz koga su izdvojena sredstva je IPA 2018, dok iz Ipe 2019 i Ipe 2020 nije bilo izdvajanja.

Tokom 2020. godine intenzivno se radilo na sprovođenju akcija koje su obuhvaćene programom IPA 2014 i IPA 2016, budžetskom podrškom za implementaciju Strategije integrisanog upravljanja granicom u okviru programa IPA 2015, kao i Programom Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017. Dodatno, krajem decembra 2020. godine istekao je rok za ugovaranje programa IPA 2016. Dio sredstava koja su programom bila opredijeljena uspješno je ugovoren, dok sredstva u iznosu od 6,3 miliona eura nijesu ugovorena do naznačenog roka i u skladu sa pravilima biće vraćena u budžet EU.

Dodatno, nastavljen je rad na ugovaranju programa IPA 2017, dok je kod programa IPA 2018, IPA 2019 i IPA 2020 intenziviran rad na pripremi projektne i tenderske dokumentacije.

Dopune finansijskih sporazuma za programe IPA 2016 i Program Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017 su potpisane 28. avgusta 2020. godine, dopune finansijskog sporazuma za program IPA 2017, dio II su potpisane 24. februara i 30. novembra 2020. godine, do je dopuna Finansijskog sporazuma za program IPA 2018 potpisan 30. novembra 2020. godine. Na ovaj način su se stvorili uslovi za početak sprovođenja akcija planiranih izmjenama ovih programa. Takođe, 28. avguta 2020. godine potpisani su finansijski sporazumi za programe IPA 2019 i IPA 2020, kao preduslov za dobijanje prve fiksne tranše direktne budžetske podrške, koja je isplaćena 10. novembra 2020. godine.

2.1. Godišnji akcioni programi Ipe

2.1.1. IPA 2014

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2014. godinu, za akcije koje se sprovode u direktnom upravljanju (za njihovo ugovaranje je zadužena Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori) je potpisan 4. oktobra 2015. godine. Za akcije u indirektnom upravljanju (za

njihovo ugovaranje su zaduženi Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći Ministarstva finansija i Uprava javnih radova), Finansijski sporazum potpisan je 10. decembra 2015. godine. Ukupan iznos alokacije je 43,27 miliona eura, od kojih je 39,52 miliona eura doprinos EU i 3,75 miliona eura nacionalno kofinansiranje. Program obuhvata 17 akcija u 6 sektora, od čega se 6 akcija sprovodi direktnim i 11 akcija indirektnim upravljanjem. Nakon što je u utvrđenom roku – do 10. decembra 2018. godine – potpisano svih 25 ugovora, tj. ugovoreno preko 95% dodijeljenih sredstava, tokom 2020. godine intenzivno se radilo na sprovođenju akcija koje su obuhvaćene ovim programom.

Od zaključenih 25 ugovora, dosad je u potpunosti završeno sprovođenje 15 ugovora. Kada je direktno upravljanje u pitanju, završeno je sprovođenje svih šest ugovora.

2.1.2. IPA 2015

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2015. godinu je potpisan 22. septembra 2016. godine. U okviru ovog programa podržana su dva sektora vrijednosti, uključujući i horizontalna izdvajanja, 40,53 miliona eura (36,39 miliona eura doprinos EU i 4,14 miliona eura nacionalno kofinansiranje). Dopuna Finansijskog sporazuma za direktnu budžetsku podršku sprovođenju Strategije integrisanog upravljanja granicom je potpisan 3. novembra 2017. godine.

U sektoru Vladavina prava i temeljna prava završeno je sprovođenje sektorske budžetske podrške za Strategiju integrisanog upravljanja granicom. Crna Gora je uspješno iskoristila sredstva i implementirala planirane aktivnosti kako bi se ispunili definisani indikatori. U 100% iznosu su iskorišćena sredstva prve (fiksne) i druge (varijabilne) tranše, dok je za treću (varijabilnu) tranšu uplaćeno 97,5% planiranog iznosa, odnosno 3,9 miliona eura. Od opredjeljenih 20 miliona eura, 19,9 miliona eura uplaćeno je u državni budžet, što znači da su skoro svi planirani indikatori ispunjeni. Sprovođenje akcije *Promocija i zaštita ljudskih prava Roma i drugih ugroženih grupa* (doprinos EU 1 milion eura) je završeno.

Sastavni dio Godišnjeg akcionog programa za 2015. godinu čini Program Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017. Ukupna vrijednost programa je 18 miliona eura (od čega 15,3 miliona eura predstavlja doprinos EU, podijeljen u tri programske godine). Finansijski sporazum za ovaj program je potpisan 12. jula 2018. godine, nakon čega je započelo ugovaranje dodijeljenih sredstava. Do sada je, od ukupno predviđenog 25 ugovora, zaključeno 18 ugovora čije je sprovođenje u toku. Tokom 2020. godine je inicirana dopuna Finansijskog sporazuma koja je potpisana 28. avgusta 2020. godine, što je bio preduslov za završetak tenderske procedure i potpisivanje preostalih ugovora.

2.1.3. IPA 2016

Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2016. usvojen je 2. decembra 2016. godine Odlukom Evropske komisije C(2016)8226;

Ukupna vrijednost programa je 41,1 milion eura (od čega je 37,6 miliona eura obezbijedeno iz sredstava Ipe, dok nacionalno kofinansiranje iznosi 3,5 miliona eura) i njime su podržane sljedeće akcije:

- U sektoru Životna sredina i klimatska akcija, akcija *Jačanje kapaciteta i aktivnosti vezanih za prenošenje i sprovođenje pravne tekovine EU u oblasti zaštite životne sredine*, ukupne vrijednosti 13,4 miliona eura (od čega je doprinos EU 11,4 miliona eura i 2 miliona eura nacionalno kofinansiranje).
- U sektoru Konkurentnosti i inovacija, akcija *Oснаživanje sektora konkurentnosti i inovacija u Crnoj Gori*, ukupne vrijednosti 6,92 miliona eura (doprinos EU 6,23 miliona eura i 690 hiljada eura nacionalno kofinansiranje).

Sastavni dio godišnje alokacije za Ipu 2016 čine i sredstva koja se izdvajaju za sektor Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike u iznosu od 5,8 miliona eura (doprinos EU 4,95 miliona eura) za *Program Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu*, kao i sredstva za horizontalna izdvajanja.

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o godišnjem akcionom programu Ipe za Crnu Goru za 2016. potpisan je 22. decembra 2017. godine, dok je 28. avgusta 2020. godine potpisana Dopuna sporazuma koja se tiče realokacije sredstava za podršku borbi protiv COVID 19 virusa. Sredstva u iznosu od 5,4 miliona eura su opredjeljena za budžetsku podršku za realizaciju akcije *Podrška Crnoj Gori u prevazilaženju krize uzrokovanoj virusom COVID 19*.

Rok za ugovaranje projekata u okviru programa je istekao 22. decembra 2020. godine. Do naznačenog roka je potpisano 7 od ukupno 9 ugovora koji su planirani programom, uključujući i grant šemu, dok su dva ugovora nisu potpisana¹. Na ovaj način, sredstva u iznosu od oko 5 miliona eura, koja su bila namijenjena sektoru Životna sredina i klimatska akcija, u skladu sa pravilima EU o povraćaju neugovorenih sredstava, biće vraćena u budžet EU. Sektor Konkurentnost i inovacije je podržan kroz akciju *Oснаživanje sektora konkurentnosti i inovacija u Crnoj Gori*. Inicijalno je bilo planirano izdvajanje od 7,72 miliona eura (od čega 770.000 eura iznosi nacionalno kofinansiranje), a planirano je ukupno 9 ugovora. Međutim, zbog presumjeravanja sredstava za podršku reakciji na krizu izazvanu širenjem virusa COVID-19 u Crnoj Gori, u vidu budžetske podrške, ukupna alokacija je umanjena za 800.000 eura. Dodatno, ugovor *Izgradnja administrativnih i tehničkih kapaciteta za sektor konkurentnosti i inovacija* u Ministarstvu ekonomskog razvoja je povučen iz plana nabavki za program IPA 2016. Naime, nakon tenderske procedure, evalucionni izvještaj je zvanično odbijen od strane Delegacije EU u Crnoj Gori 24. jula 2020. godine. Validnost ponuda je istekla

1

1. **Podrška u implementaciji i monitoringu upravljanja otpadom** - planirano 1,36 miliona eura;
2. **Jačanje kapaciteta, prenošenje pravne tekovine i planiranje u sektoru životne sredine i klimatskih promjena** - planirano 3,67 miliona eura.

27. jula 2020, bez mogućnosti za dodatnim produžetkom roka. Shodno navedenim okolnostima, vrijednost akcije je umanjena za dodatnih 1,3 miliona eura, koliko je iznosila prvobitno predviđena vrijednost povučenog ugovora. Ostalih 7 ugovora je potpisano u skladu sa definisanim rokovima.

2.1.4. IPA 2017

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2017. godinu za direktnu budžetsku podršku sprovođenju Strategije reforme javne uprave (dio II) je potpisan 16. januara 2018. godine, dok su dopune Finansijskog sporazuma za dio II potpisane 24. februara i 30. novembra 2020. godine. Finansijski sporazum za podršku sektoru saobraćaja (dio I) potpisan 17. decembra 2018. godine.

Ukupna vrijednost akcija predloženih kroz oba dijela programa je 48,12 miliona eura od kojih je 44,55 miliona eura doprinos EU i 3,57 miliona eura nacionalno kofinansiranje. Programom su podržane sljedeće akcije:

- U sektoru Saobraćaja, akcija *Podrška sektoru Saobraćaja u Crnoj Gori* (doprinos EU 9,6 miliona eura), planirano je 7 ugovora za čije sprovođenje je zadužena Uprava javnih radova. Projekat *Tehnička pomoć za podršku kapacitetima u saobraćajnom sektoru i usklađivanje pravne tekovine EU u Crnoj Gori* u iznosu od 3,6 miliona eura je otpočeo sa sprovođenjem krajem 2019. godine, dok je krajem decembra 2020. godine otpočela implementacija projekta pod nazivom *Glavni projekat i nadzor nad radovima adaptacije i rekonstrukcije željezničke stanice u Bijelom Polju* u iznosu od 195.070 eura. Za preostale ugovore tenderska procedura je u toku.
- U sektoru Demokratija i upravljanje, odobrena je dodjela sektorske budžetske podrške za implementaciju Strategije reforme javne uprave u ukupnom iznosu od 15 miliona eura. Prva (fiksna) tranša je uplaćena 28. novembra 2018. godine u iznosu od 4 miliona eura, dok je druga (varijabilna) tranša uplaćena 28. novembra 2019. godine u iznosu od 2,07 milion eura. Kako bi se planirane aktivnosti realizovale na najefikasniji način, predložena je izmjena programa usvajanjem dopune Finansijskog sporazuma o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2017. godinu, dio II. Nakon komunikacije sa nadležnim službama Evropske komisije dogovoreno je da je potrebno djelimično izmijeniti indikatore, usaglasiti rokove za ispunjavanje indikatora vezanih za ciljeve reformi u oblasti javne uprave i izmijeniti organizaciju i dinamiku isplata. Izmjene su uspješno realizovane potpisivanjem dopuna Finansijskog sporazuma.

2.1.5. IPA 2018

Finansijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2018. godinu je potpisan 2. decembra 2019. godine, dok je dopuna potpisana 30. novembra 2020. godine. Ukupan iznos alokacije je 38,25 miliona eura od kojih je 36,2 miliona eura

doprinos EU i 2,05 miliona eura nacionalno kofinansiranje. Programom su podržani sljedeći sektori i akcije:

- Vladavina prava i temeljna prava u ukupnom iznosu od 13,5 miliona eura, kroz akciju *Podrška sektoru Vladavine prava i temeljnih prava*;
- Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika, kroz akciju *Jačanje kvaliteta i pristupa zdravstvenim i socijalnim uslugama* vrijednosti 17,5 miliona eura od kojih je 8 miliona eura Crnoj Gori dodijeljeno kao nagrada za ostvareni učinak u korišćenju pretpristupne podrške, ali i ukupnog napretka u pretpristupnim pregovorima, dok je 9,5 miliona eura preusmjereno iz sektora Poljoprivreda i ruralni razvoj za sprečavanje širenja virusa COVID-19. Sredstva će biti iskorištena za uvećanje podrške za oblast javnog zdravlja. Najznačajnije aktivnosti se tiču izgradnje novog objekta za dvije klinike (Klinika za infektivne bolesti i Klinika za dermatovenerologiju) u Kliničkom centru u Podgorici i unapređenja zdravstvenog sistema, kako bi bio u stanju da na najbolji način odgovori izazovima pandemije.

Aktivnosti na realociranju sredstava i pripremi projektne i tenderske dokumentacije za ugovore predviđene ovim programom su intenzivirane tokom 2020. godine.

2.1.5. IPA 2019

Finansijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2019. godinu je potpisan 28. avgusta 2020. godine. Ukupan iznos alokacije je 30 miliona eura bez nacionalnog kofinansiranja, uključujući i horizontalna izdvajanja.

Iznos od 28,1 miliona eura podrške opredijeljen iz programa IPA 2019 namijenjen je za budžetsku podršku za realizaciju akcije *Podrška Crnoj Gori u prevazilaženju krize uzrokovanoj virusom COVID 19*.

Preostala sredstva su opredijeljena za horizontalna izdvajanja.

2.1.6. IPA 2020

Finansijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2020. godinu je potpisan 28. avgusta 2020. godine. Ukupna vrijednost programa je 24,45 miliona eura, od čega je 22,05 miliona eura doprinos Unije ovom programu, dok je obaveza kofinansiranja Crne Gore 2,4 miliona eura. Podrška je fokusirana na tri sektora: Demokratija i upravljanje, Vladavina prava i temeljna prava, Konkurentnost i inovacije i Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike

- U okviru sektora Vladavina prava i temeljna prava će se finansirati *Program EU za Vladavinu prava (EUroL III)* u iznosu od 2,5 miliona eura bez obaveze nacionalnog kofinansiranja;
- U okviru sektora Konkurentnost i inovacije, Poljoprivreda i ruralni razvoj finansirajuće se akcija *EU za jačanje konkurentnosti i inovativnih kapaciteta provatnog sektora u*

Crnoj Gori sa 4,35 miliona eura, od kojih su 4 miliona eura bespovratna sredstva EU, a kofinansiranje Crne Gore je 0,35 miliona eura;

- U okviru sektora Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike opredijeljena su sredstva za akciju *EU za pametni i inkluzivni rast – zapošljavanje i socijalna inkluzija 2020* u iznosu od 7,73 miliona eura, od kojih su 6,7 miliona eura bespovratna sredstva EU, dok je nacionalno kofinansiranje 1,03 milion eura.
- Iznos od 6,9 miliona eura namijenjen je za budžetsku podršku za realizaciju akcije *Podrška Crnoj Gori u prevazilaženju krize uzrokovanoj virusom COVID 19*.

Aktivnosti na realociranju sredstava i pripremi projektne i tenderske dokumentacije za ugovore predviđene ovim programom su intenzivirane tokom 2020. godine.

2.1.7. Podrška Crnoj Gori u prevazilaženju krize uzrokovanoj virusom COVID 19

Epidemijsko širenje novog virusa COVID-19 uzrokovalo je potrebu za uvođenjem niza hitnih mjera za prevenciju njegovog daljeg širenja i kontrolu epidemije, što je bio prioritet djelovanja vlada svih država zahvaćenih epidemijom novog virusa. Evropska unija je prenamjenom sredstava iz odobrenih IPA programa podržala Crnu Goru u borbi protiv širenja virusa i saniranju ekonomskih posljedica epidemije. Iznos od 40,5 miliona podrške koji je opredijeljen iz programa IPA 2016, IPA 2019 i IPA 2020, namijenjen je direktnoj budžetskoj podršci za saniranje posljedica epidemije.

Od ukupnog iznosa budžetske podrške, 40 miliona eura će, u dvije tranše, biti uplaćeno u državni budžet, dok će 0,5 miliona eura biti utrošeno na dva projekta komplementarne tehničke podrške Ministarstvu ekonomskog razvoja i Ministarstvu finansija i socijalnog staranja sprovođenju aktivnosti planiranih programom.

Fiksna tranša budžetske podrške iznosi 28 miliona eura (70% ukupne podrške), dok je iznos varijabilne tranše 12 miliona eura (30% ukupne podrške). Fiksna tranša je isplaćena 10. novembra 2020. godine, bez prethodnih uslova. Isplata varijabilne tranše je planirana na kraju jednogodišnjeg programa (III kvartal 2021. godine) i uslovljena je ispunjavanjem seta definisanih indikatora definisanih tokom procesa programiranja.

Finansijski sporazumi za korišćenje direktne budžetske podrške su potpisani 28. avgusta 2020. godine. Sprovođenje direktne budžetske podrške je u nadležnosti Ministarstva finansija i socijalnog staranja.

2.1.8. Horizontalna izdvajanja

Sastavni dio godišnjih programa predstavljaju i izdvajanja za sljedeće horizontalne akcije:

- Instrument za civilno društvo, za koji je za period 2014-2020 izdvojeno ukupno 14,5 miliona eura;
- Regionalni stambeni program, za koji je u 2014. godini izdvojeno 1,5 miliona eura;

- Instrument pretpristupne podrške za ruralni razvoj (IPARD II) za koji je za period 2014-2020 izdvojeno 39 miliona eura;
- Podrška učešću Crne Gore u programima EU, za koje je za period 2014-2020 izdvojeno 7,7 miliona eura;
- Instrument za evropsku integraciju, za koji je za period 2014-2020 izdvojeno 18,3 miliona eura;
- Izdvajanja za izbjegličku krizu, koja za period 2016-2019 iznose 8,4 miliona eura.

2.1.9. Tvining

Tokom 2020. godine, završeni je tvining projekat *Podrška regulaciji finansijskih usluga*, finansiran u okviru programa IPA 2014. Glavni partneri na projektu su Banka Njemačke, Hrvatska narodna banka, Banka Holandije, Njemačka savezna agencija za nadzor nad finansijskim uslugama (BaFin) i Hrvatska agencija za nadzor finansijskih usluga (HANFA), ugovor je vrijedan 1,41 milion eura, dok su korisnici projekta bili Ministarstvo finansija i Centralna banka Crne Gore.

Iako je planirano da se završi, zbog pandemije COVID 19 virusa i ograničenja u putovanjima sprovođenje projekta *Podrška upravljanju ljudskim resursima u javnom sektoru*, koji je finansiran u okviru programa IPA 2017 je nastavljeno tokom 2020. godine. Glavni partneri na projektu su Finski institut za javno upravljanje i Ministarstvo uprave Republike Hrvatske, ugovor je vrijedan 950.000 eura, dok je korisnik projekta Uprava za kadrove, odnosno Upravna inspekcija. Završetak ovog projekta se očekuje u toku naredne godine.

Ugovor *Podrška Agenciji za lijekove i medicinska sredstva (CALIMS)* (0,4 miliona eura) koji se finansira sredstvima iz programa IPA 2016 je potpisan u decembru 2020. godine, ali je zvanični početak sprovođenja planiran za januar 2021. godine.

2.1.10. Tajeks

Tokom 2020. godine posredstvom Instrumenta za tehničku podršku i razmjenu informacija – Tajeks (TAIEX), za crnogorske korisnike je organizovano ukupno 18 događaja (radionice, radionice od kuće², ekspertske misije i studijske posjete), uz ekspertsku podršku sljedećih država članica EU:

Tabela 1: pregled broja Tajeks događaja po državama

Država članica	Broj događaja
Austrija	1

² Rad od kuće i videokonferencije održane su na način što je crnogorskim korisnicima pružena podrška kroz TAIEX instrument od strane eksperata iz više od jedne države.

Država članica	Broj događaja
Hrvatska	9
Grčka	1
Irska	1
Španija	1
Belgija i UK ³	1
Hrvatska, Poljska, Letonija	1
Hrvatska, Italija	1
Hrvatska, Rumunija, Holandija	1
Hrvatska, Litvanija	1
Ukupno	18

Kada su u pitanju oblasti u kojima je pružena podrška, najveći broj događaja je organizovan u okviru sljedećih oblasti: pravda i unutrašnji poslovi, unutrašnje tržište, poljoprivreda i bezbjednost hrane, životna sredina, saobraćaj i telekomunikacije. Neophodno je pomenuti da su predstavnici Crne Gore učestvovali na TAIEX događajima koji su organizovani za više država istovremeno (*multi-country workshops*). Tokom 2020. godine organizovana su 23 takva događaja.

Tokom 2020. godine sprovođenje dijela misija je otežano ili u potpunosti zaustavljeno usljed pandemije virusa COVID 19.

2.2. Programi Unije

Programi Evropske unije usmjereni su na ekonomsku, socijalnu i političku integraciju prvenstveno država članica EU, uz mogućnost postepenog uključivanja država kandidata za članstvo. U okviru finansijske perspektive 2014-2020, Crna Gora učestvuje u deset programa Unije: Horizont 2020, Erasmus+, Kreativna Evropa, Cosme, Evropa za građane, Carine 2020, Evropski program za zapošljavanje i inovacije (EaSI), Fiskalis 2020, Program za rješenja interoperabilnosti i zajedničke okvire za evropsku javnu upravu, privredu i građane – ISA i Program pravde.

Tokom 2020. godine godišnje participacije za učešće u ovim programima uplaćivane su u skladu s dinamikom prispjeha obaveza i dobijenim zahtjevima za uplatu od strane EK,

³ Rad od kuće i videokonferencije održane su na način što je crnogorskim korisnicima pružena podrška kroz TAIEX instrument od strane eksperata iz više od jedne države.

a iz Instrumenta pretpristupne podrške je obezbijena refundacija dijela troškova participacije.

2.3. IPARD II

Tokom 2020. godine nastavljeno je s aktivnostima u vezi sa ugovaranjem i isplatom sredstava, kao i objavljivanjem javnih poziva za mjere definisane Programom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II za 2014-2020. S tim u vezi, drugi javni poziv za Mjeru 1 - *Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava* je završen 19. avgusta 2020. godine. Dodatno, 15. decembra 2020. godine, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je objavilo treći javni poziv za dodjelu sredstava finansijske podrške za Mjeru 3 - *Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda*. Iznos opredijeljenih sredstava koja su ovim javnim pozivom bila dostupna poljoprivrednim proizvođačima je iznosio preko 11 miliona eura.

Tokom 2020. godine radilo se i na usaglašavanju izmjena Sektorskog sporazuma za IPARD II između predstavnika Generalnog direktorata Evropske komisije za poljoprivredu i ruralni razvoj i Crne Gore. S tim u vezi, novi rok za prihvatljivost troškova budžetskih obaveza za finansijsku 2016. godinu je 31. decembar 2020. godine (N+4 pravilo) i Crnoj Gori su ovom prilikom povjereni zadaci za izvršenje budžeta za mjeru *Diversifikacije gazdinstava i razvoj poslovanja*. Usaglašena verzija Sektorskog sporazuma je stupila na snagu 5. novembra 2020. godine. Dodatno, nakon pregovora sa predstavnicima Generalnog direktorata Evropske komisije za poljoprivredu i ruralni razvoj, Crnoj Gori je odobreno N+4 pravilo za trošenje IPARD II sredstava i za budžetsku godinu 2017.

2.4. Instrument za civilno društvo i Program za medije

Podrška organizacijama civilnog društva, osim kroz programe prekogranične i transnacionalne saradnje u kojima civilni sektor već uspješno učestvuje, pruža se i kroz Instrument za civilno društvo. Instrumentom direktno upravlja Evropska komisija, posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, s planom da, uz kontinuiranu pripremu i jačanje kapaciteta, Crna Gora preuzme samostalno upravljanje ovim instrumentom. Sredstva za Instrument za civilno društvo izdvajaju iz godišnjih akcionih programa za Crnu Goru, u okviru sektora Demokracija i upravljanje.

U periodu 2014-2020, za ovaj instrument za Crnu Goru opredijeljeno je ukupno 17,2 miliona eura. Po godinama, ova sredstva su raspoređena kao što slijedi:

Tabela 2: Raspored sredstava Instrumenta za civilno društvo i programa za medije za Crnu Goru za period 2014 – 2020:

Godišnji program Ipe	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Godišnji iznos	2,3	1,3	2,5	1,5	1		

opredijeljen za Crnu Goru u milionima eura						4,3	1,6	
UKUPNO							17,2	

2.5. Višekorisnički programi Ipe

Akcije koji su podržane kroz program Višekorisničke Ipe direktno priprema i sprovodi Evropska komisija, s ciljem promovisanja regionalne saradnje u skladu s prioritetima koji su definisani Višekorisničkim indikativnim strategijskim dokumentom za period 2014-2020.

U vezi sa programima za 2019. i 2020. godinu, Evropska komisija je usvojila Višekorisnički program povezivanja 2019-2020, ukupne vrijednosti 186 miliona eura, kao i Višekorisnički akcioni program za Garantni fond za Zapadni Balkan 2019-2020, ukupne vrijednosti 150 miliona eura.

Što se tiče ostalih akcija koje su planirane programom Višekorisničke Ipe, Evropska komisija je pismom od 11. juna 2020. godine obavijestila Kancelariju nacionalnog IPA koordinatora da će dio sredstava, koja su inicijalno bila planirana za sprovođenje programa Višekorisničke Ipe 2019 i 2020, biti reprogramirana, i preusmjerena na saniranje posljedica uzrokovanih širenjem virusa COVID-19 na prostoru Zapadnog Balkana i Turskoj.

S tim u vezi, ukupan iznos od **475 miliona eura** je preusmjeren na sljedeći način:

- **455 milona eura** je namijenjeno paketu ekonomske reaktivizacije, odnosno podršci saniranju posljedica u oblasti ekonomije na prostoru Zapadnog Balkana. Sredstva će biti iskorišćena posredstvom međunarodnih institucija i drugih relevantnih institucija iz država članica EU;
- **20 miliona eura** je namijenjeno za podršku ranjivim grupama i zdravstvenom sistemu, i ova sredstva će biti implementirana posredstvom međunarodnih organizacija i drugih relevantnih tijela.

Većina akcija koje su inicijalno planirane programima IPA 2019 i IPA 2020 su samim tim pomjerene za finansiranje kroz Ipu III (IPA 2021) ili je, usljed preusmjeravanja dijela sredstava, njihov obim smanjen. Dodatno, jedan dio projekata čije sprovođenje je već bilo u toku je preorjentisan i korigovan u dijelu projektnih aktivnosti, kako bi bili što primjenjiviji u kontekstu odgovora na virus COVID-19.

Sastanak u vezi s pripremom programa Višekorisničke Ipe za period 2021-2022 je održan 15. i 16. decembra 2020. godine.

2.6. Instrument za evropsku integraciju

Instrument za evropsku integraciju (IEI) predstavlja horizontalnu akciju u okviru nacionalnog programa Ipe, koja ima za cilj da ojača kapacitete institucija uključenih u proces planiranja, programiranja i implementacije Ipe II, kao i da unaprijedi sektorsku koordinaciju. Takođe, cilj IEI je da blagovremeno i efikasno odgovori na potrebe pregovaračkog procesa i da na nivou sektora omogući kratkoročne intervencije u cilju pripreme Crne Gore za članstvo u EU.

Instrumentom upravlja Upravni odbor kojeg čine predstavnici Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Kancelarije za evropske integracije (Kancelarija nacionalnog IPA koordinatora). Upravni odbor je odgovoran za koordinaciju sprovođenja IEI, provjeru kvaliteta i procjenu opravdanosti dostavljenih predloga akcija u skladu s definisanim kriterijumima, kao i za nadgledanje realizacije odobrenih akcija.

Širenje virusa COVID 19, uzrokovalo je potrebu za uvođenjem niza hitnih mjera za prevenciju njegovog daljeg širenja i kontrolu epidemije. Imajući u vidu hitnost djelovanja, tokom konsultacija je ukazano na važnost brze podrške zdravstvenom sistemu u vidu nabavke dodatne zaštitne i medicinske opreme za zdravstvene institucije. Stoga je 3 miliona eura u vidu hitne podrške izdvojeno iz IEI, iz programa IPA 2018. Sredstva su iskorištena za nabavku zaštitne i medicinske opreme koja je neophodna zdravstvenom sistemu. Ugovor o dodjeli sredstava između Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), posredstvom kojeg je nabavljena oprema, je potpisan 2. aprila 2020. godine. Shodno navedenom, sredstva iz EUIF 2018 su utrošena u pomenute svrhe.

Sastanak Upravnog odbora EUIF je održan 1. jula 2020. kada je razmatrano 11 aplikacija, a na ovom sastanku UO su odobrene tri aplikacije u vrijednosti od 351 990 eura. Nakon toga, 14. decembra 2020. godine, pisanom procedurom su odobrena još dva projekta u vrijednosti od 524.000 eura.

Upravni odbor je do sada odobrio ukupno 47 projekta, ukupne vrijednosti oko 9,6 miliona eura i dodatnih 3 miliona hitne podrške zdravstvenom sistemu.

2.7. Zapadnobalkanski investicioni okvir

Tokom 2020. godine nastavljeno je ili započeto sprovođenje četrnaest nacionalnih projekata tehničke podrške pripremi projektne dokumentacije koji se finansiraju sredstvima Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO) za koje je EU opredijelila 30,19 miliona eura. Riječ je o sljedećim projektima:

1. *Priprema i revizija Glavnog projekta za rekonstrukciju puta Plužine - Šćepan Polje*, vrijednosti 3,65 miliona eura;
2. *Unapređenje sigurnosti na željezničkoj liniji Bar-Vrbnica (II faza)*, vrijednosti 3 miliona eura;

3. *Priprema studije izvodljivosti za Jadransko-jonski autoput/brzu cestu (zajednički projekat s Albanijom), vrijednosti 3,5 miliona eura;*
4. *Priprema Idejnog projekta za dionice Jadransko-jonskog gasovoda u Crnoj Gori i Albaniji (zajednički projekat s Albanijom), vrijednosti 2,5 miliona eura;*
5. *Tehnička podrška projektima vezanim za otpadne vode i vodosnabdijevanje u Crnoj Gori, II faza, vrijednosti 550 hiljada eura;*
6. *Izrada glavnih projekata za zamjenu signalno-sigurnosnih uređaja u pet željezničkih stanica na pruzi Podgorica - Bar, vrijednosti 1,5 miliona eura;*
7. *Izrada Glavnog projekta za rehabilitaciju klizišta Ratac na željezničkoj pruzi Bar - Podgorica, vrijednosti 1 miliona eura.*
8. *Priprema idejnog projekta i procjene društvenog i uticaja na životnu sredinu za dionicu autoputa Smokovac - Tološi - Farmaci, vrijednosti 2,39 miliona eura;*
9. *Priprema idejnog projekata i studije procjene uticaja na životnu sredinu za dionicu autoputa Mateševo – Andrijevića, vrijednosti 3,1 milion eura;*
10. *Priprema idejnog projekta za izgradnju prioritetne poddionice obilaznice oko Budve, vrijednosti 4,6 miliona eura;*
11. *Ažuriranje studije izvodljivosti s pratećom dokumentacijom za autoput Bar – Boljare, vrijednosti 1,3 miliona eura;*
12. *Izgradnja zatvora u Mojkovcu: revizija studije izvodljivosti, priprema idejnog projekta, elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu, glavnog projekta i tenderske dokumentacije, vrijednosti 1,2 miliona eura;*
13. *Priprema nacionalnog plana za razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu, vrijednosti 0,6 miliona eura.*
14. *Priprema studije izvodljivosti i procjene uticaja na životnu sredinu radi odernizacije pruge od Podgorice do granice sa Albanijom, vrijednosti 1,3 miliona eura*

Započeto je ili nastavljeno i sprovođenje tri investiciona granta koji su u okviru ovog instrumenta dodijeljeni Crnoj Gori u kontekstu Berlinskog procesa. Riječ je o investicionim grantovima za sljedeće projekte:

1. *Signalizacija i rekonstrukcija mostova i kosina na željezničkoj pruzi Bar-Vrbnica.* Ukupna vrijednost projekta je 40 miliona eura, od čega bespovratna sredstva EU iznose 20 miliona eura, dok je ostatak od 20 miliona obezbijeđen iz kreditnog zaduženja kod Evropske investicione banke;
2. *Izgradnja dijela Transbalkanskog energetskog koridora u Crnoj Gori.* Ukupna vrijednost projekta je 127 miliona eura, od čega bespovratna sredstva EU iznose 25 miliona eura, dok je ostatak od 102 miliona obezbijeđen iz kreditnog zaduženja kod Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) i Njemačke razvojne banke (KfW);
3. *Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i glavne kanalizacione mreže u Podgorici.* Ukupna vrijednost projekta je 51 milion eura, od čega bespovratna sredstva bilateralnih donatora ZIO iznose 9 miliona eura, dok je ostatak sredstava obezbijeđen iz kreditnog zaduženja kod Njemačke razvojne banke i nacionalnog kofinansiranja.

Putem elektronske platforme Webex je 10. i 11. decembra 2020. godine održan XXIII sastanak Upravnog odbora (UO) ZIO na kome su odobrena tri projektna predloga koje je

Crna Gora podnijela u okviru XXIV poziva za podršku pripremi projekata koji je bio otvoren do 4. septembar 2020. godine:

1. *Priprema studije izvodljivosti i procjene uticaja na životnu sredinu za Istočno-mediteranski koridor: Crna Gora - Srbija, R4 željeznička linija, dionica Bar-Vrbnica, vrijednosti 0,5 miliona eura;*
2. *Sistem upravljanja otpadnim vodama Pljevlja, faza II kanalizacione mreže, vrijednosti 350,000 eura;*
3. *Vodosnadbijevanje i odvođenje kanalizacije u opštini Ulcinj – Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i prateće infrastrukture, vrijednosti 1 milion eura.*

Na istom sastanku je odobren i projekat kandidovan kroz V poziv za sufinansiranje investicija *Rekonstrukcija željezničke pruge Vrbnica-Bar*. Projekat se odnosi na rekonstrukciju deset čeličnih mostova i gornjeg stroja pruge na dionici Bioče-Podgorica. Ukupan budžet projekta je 38 miliona eura, a EU je obezbijedila grant vrijednosti 20,1 milion eura, dok će ostatak biti finansiran kreditom Evropske investicione banke.

Tokom 2020. godine otvoreni su novi pozivi – XXV poziv za podršku pripremi projekata i VI poziv za sufinansiranje investicija. Za VI poziv za sufinansiranje investicija su prihvatljivi projektni prijedlozi iz oblasti saobraćaja, zaštite životne sredine, energetike, društvenih djelatnosti i digitalne infrastrukture. Nije moguće predlagati nove projekte, već postojeće (koji su do sada bili predmet finansiranja ZIO), koji se odnose na vodeće inicijative, uz ograničenje da projekti iz oblasti saobraćaja moraju biti dio Glavne saobraćajne mreže.

Rok za dostavljanje projektnih prijava i za podršku pripremi projekata i za sufinansiranje investicija je 26. februar 2021. godine.

3. Programi regionalne i teritorijalne saradnje

Crna Gora učestvuje u devet programa prekogranične i transnacionalne saradnje u okviru Instrumenta pretpristupne podrške 2014-2020 (IPA II).

Bilateralni programi: Crna Gora – Albanija, Crna Gora – Kosovo i Srbija – Crna Gora se sprovode u okviru indirektnog upravljanja, pri čemu je za prva dva programa Crnoj Gori, odnosno Ministarstvu finansija, povjereno ugovaranje sredstava EU namijenjenih za ove programe. Za program Srbija – Crna Gora, Ugovorno tijelo je Ministarstvo finansija Republike Srbije, dok se program s Bosnom i Hercegovinom sprovodi u direktnom upravljanju gdje je Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini Ugovorno tijelo.

U okviru programa prekogranične saradnje **Crna Gora – Albanija**, od ukupno 8 projekata, ukupne vrijednosti 3,2 miliona eura, koji su ugovoreni u okviru Prvog poziva u toku je sprovođenje tri projekta, dok je pet projekata uspješno završeno. Sprovođenje pojedinih projekata bilo je otežano zbog problema u radu Kontrolnog tijela u Albaniji, nemogućnosti oslobađanja od plaćanja PDV-a za albanske partnere iz nevladinog

sektora, kao i pandemije virusa COVID 19. Kada je riječ o Drugom pozivu, Zajednički odbor za nadgledanje je, na sastanku održanom 9. septembra 2020. godine, dao pozitivno savjetodavno mišljenje na listu projekata izabranih za finansiranje. Do kraja 2020. godine ugovoreno je 7 projekata, ukupne vrijednosti 3,12 miliona eura.

Kao osnov za donošenje odluke o izboru tematskih prioriteta, specifičnih ciljeva i potencijalnih korisnika Trećeg poziva za podnošenje prijedloga projekata, pripremljena je analiza u smislu dostignuća programskih indikatora, raspodjele projekata u okviru tematskih prioriteta i korisnika ugovorenih projekata. Na osnovu analize pripremljen je prijedlog tematskih prioriteta, specifičnih ciljeva i potencijalnih korisnika za Treći poziv koji je odobrio Zajednički odbor za nadgledanje na sastanku održanom 7. decembra 2020.godine.

Finansijski sporazum za 2019. godinu stupio je na snagu 18. decembra 2020. godine.

Uspostavljena je Zajednička radna grupa za programiranje IPA III Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija za period 2021-2027, koja je održala četiri sastanka. Izabrani su tematski prioriteti i specifični ciljevi za narednu fazu Programa (2021 -2027) i pripremljen prvi nacrt Programskog dokumenta koji je 4. decembra upućen Evropskoj komisiji na mišljenje.

Sporazum o partnerstvu o sprovođenju prioriteta Tehničke podrške između operativnih struktura dvije države stupio je na snagu 17. decembra 2020. godine.

U okviru programa prekogranične saradnje **Bosna i Hercegovina – Crna Gora**, kroz Prvi poziv, odobrena su i ugovorena 3 projekta, sa ukupnom vrijednošću oko milion eura. Svi projekti su završeni. Projekti su se sprovodili u oblastima promocije zapošljavanja, mobilnosti radne snage, socijalne i kulturne inkluzije sa težištem na socijalno uključivanje ranjivih grupa, te unapređenja turizma i kulturne i prirodne baštine. U okviru Drugog poziva ugovoreno je 12 projekata, sa ukupnom vrijednošću od 5,4 miliona eura. Deset projekata je ugovoreno do kraja 2019. godine, dok su dva projekta s rezervne liste ugovorena tokom 2020. godine. Tekući projekti treba da doprinesu boljem upravljanju i energetske efikasnosti lokalnih vodovodnih sistema, sistema otpadnih voda i čvrstog otpada i zaštiti životne sredine, kao i poboljšanju kvaliteta i raznolikosti turističke ponude koja počiva na prirodnoj i kulturnoj baštini.

Finansijski sporazum za 2019. godinu stupio je na snagu 16. novembra 2020. godine.

Treći poziv za dostavljanje predloga projekata objavljen je 23. decembra 2020. godine sa rokom za dostavljanje rezimea projektnih predloga do 9. februara 2021. godine. Treći poziv, ukupne vrijednosti 2,28 miliona eura, otvoren je za projektne predloge u okviru tematskih prioriteta koji se tiču pristupa tržištu rada i okruženja za stvaranje novih radnih mjesta, te prevencije i upravljanja rizikom, ublažavanja i prilagođavanja klimatskim promjenama.

Uspostavljena je Zajednička radna grupa za programiranje IPA III Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora za period 2021-2027 i do sada je održano ukupno četiri sastanka. Izabrani su tematski prioriteti i specifični ciljevi za narednu fazu Programa (2021 -2027) i pripremljen prvi nacrt Programskog dokumenta koji je 2. decembra upućen Evropskoj komisiji na mišljenje.

Kada je riječ o programu prekogranične saradnje **Crna Gora – Kosovo**, od ukupno 7 projekata koji su ugovoreni u okviru Prvog poziva, do sada su završena dva, dok je implementacija preostalih pet i dalje u toku. Projekti, ukupne vrijednosti 2,3 miliona eura, uključuju aktivnosti u oblasti zapošljavanja u poljoprivredi, zaštite životne sredine i turizma.

U okviru Drugog poziva za dostavljanje predloga projekata ugovoreno je 6 projekata, ukupne vrijednosti 2,4 miliona eura. Projekti ugovoreni u okviru ovog Poziva uključuju aktivnosti u oblasti zapošljavanja i turizma, a u cilju informisanja korisnika o pravilima sprovođenja projekata, te sprovođenja javnih nabavki, organizovan je Implementacioni seminar 30. novembra i 1. decembra 2020. godine, te trening o izvještavanju i vidljivosti 28. decembra 2020. godine.

Kao osnov za donošenje odluke o izboru tematskih prioriteta, specifičnih ciljeva i potencijalnih korisnika Trećeg poziva za podnošenje prijedloga projekata, pripremljena je analiza u smislu ostvarenosti programskih indikatora, raspodjele projekata u okviru tematskih prioriteta i korisnika ugovorenih projekata. Na osnovu analize je pripremljen prijedlog tematskih prioriteta, specifičnih ciljeva i potencijalnih korisnika za Treći poziv, koji je Zajednički odbor za nadgledanje odobrio na sastanku održanom 4. decembra 2020. godine.

Finansijski sporazum za 2019. godinu je potpisan i stupio na snagu 29. oktobra 2020. godine.

U okviru procesa programiranja IPA III Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo za period 2021-2027, do sada su održana četiri sastanka Zajedničke radne grupe za programiranje i pripremljen je nacrt Programskog dokumenta koji je 7. decembra upućen Evropskoj komisiji na mišljenje.

Što se tiče **Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora**, u toku je realizacija tri od devet projekata ukupne vrijednosti 2,2 miliona eura koji su ugovoreni u okviru Prvog poziva za dostavljanje predloga projekata. Projekti su se sprovodili u oblastima promocije zapošljavanja, mobilnosti radne snage, socijalne i kulturne inkluzije, te zaštite prirodnih resursa. Tokom 2020. godine je sproveden postupak ocjenjivanja predloga projekata podnesenih u okviru Drugog poziva, dok je Zajednički odbor za nadgledanje na sastanku održanom 8. decembra 2020. godine dao pozitivno mišljenje na listu predloženih projekata za finansiranje. Do kraja 2020. godine ugovoreno je 5 projekata, ukupne vrijednosti 1,46 miliona eura

Financijski sporazum za 2019. godinu potpisan je i stupio na snagu 16. novembra 2020. godine.

Uspostavljena je Zajednička radna grupa za programiranje IPA III Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora, za period 2021-2027, koja je održala četiri sastanka i izradila nacrt Programskog dokumenta, koji je upućen 30. novembra Evropskoj komisiji na mišljenje.

Tokom 2020. godine nastavljeno je sprovođenje 32 projekta odobrena u okviru Prvog poziva **Interreg IPA programa prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru**, čija je ukupna vrijednost 30,5 miliona eura, od čega je za crnogorske organizacije i institucije opredijeljeno 7,34 miliona eura. Završetak realizacije projekata iz Prvog poziva je planiran za kraj 2020. godine, ali je većini projekata odobren produžetak za 6 ili 9 mjeseci, zbog nemogućnosti realizovanja određenih aktivnosti usljed pandemije Covid 19. Takođe, nastavljeno je sprovođenje 8 ugovorenih tematskih projekata, ukupne vrijednosti 40 miliona eura, od čega crnogorskim partnerima pripada 10,5 miliona eura. Projekti obuhvataju realizaciju zajedničkih aktivnosti u oblastima kulturne saradnje, upravljanja i reagovanja u vanrednim situacijama, zdravstvene zaštite, poljoprivrede i ribarstva, unapređenja turističke ponude, bolje povezanosti programskog područja i jačanja konkurentnosti malih i srednjih preduzeća. U okviru Drugog ciljanog poziva koji je realizovan 2019 godine odobrena su 32 projekta, ukupne vrijednosti 13,23 miliona eura. Tokom 2020. godine rađeno je na optimizaciji budžeta i ugovaranju projekata. Crnogorski partneri učestvuju u 20 projekata, ukupne vrijednosti 11,91 milion eura od čega je za crnogorske korisnike opredijeljeno 2,35 miliona eura.

Nadalje, u cilju maksimalne iskorišćenosti programskih sredstava, otpočele su aktivnosti usmjerene na definisanju projektnih predloga u okviru Kapitalizacionog poziva, koji bi za izvor finansiranja imali neutrošena sredstva i sredstva koja bi predstavljala eventualnu uštedu na nivou tekućih projekata. S tim u vezi, crnogorska strana je definisala listu predloga projekata i istu dostavila Zajedničkom sekretarijatu na dalju razradu. Naredni korak je usaglašavanje navedene liste i prioriteta za finansiranje sa italijanskim i albanskim nacionalnim tijelima.

Nastavljen je rad na programiranju Interreg Ipa CBC programa Italija – Albanija – Crna Gora za 2021-2027 godinu. Tokom 2019. i 2020 godine održana su tri sastanka Radne grupe za programiranje. U toku je postupak izrade teritorijalne analize i definisanje budućih ciljeva politika koje će Program sprovesti u budućnosti.

U okviru **Interreg IPA programa prekogranične saradnje za Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru**, završeno je sprovođenje svih projekata (24) koji su ugovoreni u okviru Prvog poziva. Na sastanku koji je održan 29-30. oktobra 2019. godine u Sarajevu, Zajednički odbor za nadgledanje odobrio je za finansiranje 30 projekata koji su izabrani u okviru Drugog poziva, a u kojima učestvuje ukupno 37 korisnika iz Crne Gore, od kojih 6 u ulozi vodećeg partnera.

Do sada je završen postupak ugovaranja ukupno 31 projekata, u kojima učestvuju i partneri iz Crne Gore, a čija je ukupna vrijednost 33,14 miliona eura. U okviru ovih projekata, crnogorski partneri imaju na raspolaganju budžet u iznosu od 9,31 miliona eura. Ugovaranje preostalih projekata, uključujući i projekte koji će biti ugovoreni zahvaljujući uštedama koje su ostvarene u okviru oba poziva, biće završeno početkom 2021. godine.

Za potrebe programiranja novog programa za period 2021 – 2027, formirana je Radna grupa, čiji su članovi do sada održali dva sastanka. Nacionalna tijela tri zemlje učesnice postigla su dogovor da u novom finansijskom razdoblju programska teritorija ostane nepromijenjena u odnosu na tekuće razdoblje.

Na drugom sastanku Radne grupe odobren je Početni ekspertski izvještaj o izradi Teritorijalne i socijalno-ekonomske analize programskog područja. U toku je priprema za angažovanje eksperata za izradu novog programa. Očekuje se da će u IV kvartalu 2021. godine Nacrt programa biti dostavljen Evropskoj komisiji na razmatranje, odnosno da će u I kvartalu 2022. godine isti biti odobren.

U okviru **Mediterranskog transnacionalnog programa 2014-2020 (MED)** tokom 2020. godine ugovoreno je ukupno 11 novih projekata u kojima učestvuju crnogorski partneri, i to: tri modularna projekta iz Trećeg poziva za modularne projekte, dva horizontalna iz Drugog poziva za horizontalne, šest strateških projekata u okviru Prvog i Drugog poziva za strateške projekte. Za aktivnosti crnogorskih partnera, koji učestvuju u ovih 11 projekata, opredijeljeno je oko 1 milion eura. Objavljen je IV Poziv za modularne projekte, koji je otvoren od 1. oktobra 2020. do 15. decembra 2020, a ograničen je na prenos i usmjeravanje rezultata užeg izbora završenih Interreg MED projekata. U cilju praćenja sprovođenja projekata MED programa u kojima učestvuju crnogorske institucije i organizacije, krajem novembra i početkom decembra, održano je 15 konsultativnih sastanaka sa crnogorskim partnerima.

U oktobru 2020. godine objavljen je Poziv koji se odnosi na transfer i usmjeravanje rezultata. Tema ovog Poziva energetska efikasnost u javnim zgradama i upotrebu izvora obnovljive energije.

Tokom 2020. godine održana su dva sastanka Odbora za nadgledanje.

Takođe, započeto je programiranje Mediteranskog transnacionalnog programa za period 2021-2027 i s tim u vezi održano je sedam sastanka Radne grupe za programiranje. Dogovoreni su ciljevi politika koje će budući Program sprovesti u narednoj perspektivi i nastavak rada sa dosadašnjim Upravljačkim tijelom.

Strateški projekat **Prioritet IV - Jačanje upravljanja u oblasti Mediterana – PANORAMED** je dio Mediteranskog programa evropske teritorijalne saradnje 2014-2020 čiji je cilj da podrži proces jačanja i razvoja multilateralne koordinacije u okviru

Mediterana. Ovaj cilj će biti postignut kroz "Platformu projekta nacionalnih vlasti" koja predviđa osmišljavanje i sprovođenje stalnog dijaloga i procesa donošenja odluka na više nivoa - nacionalnih i regionalnih vlasti, koji uključuju relevantne zainteresovane strane, programe, organizacije i mreže koje djeluju na Mediteranu. Platforma je nastala iz potrebe za koordinacijom različitih aktivnosti i politika, koje doprinose održivom društveno-ekonomskom razvoju i zaštiti Mediterana.

PANORAMED se sprovodi na području 12 zemalja i to: 9 zemalja Evropske unije (Grčka, Italija, Kipar, Malta, Portugal, Slovenija, Francuska, Hrvatska, Španija) i 3 zemlje kandidata/potencijalna kandidata za članstvo u EU (Albanija, Bosna i Hercegovina i Crna Gora). PANORAMED čini 21 partner, a Vodeći partner projekta je Ministarstvo finansija i javne administracije Španije.

Svaku državu partnera u projektu predstavlja Koordinator zemlje i odluke se donese na na nivou Upravljačke grupe. Projektom je obezbijedjeno i angažovanje tehničke pomoći u vidu zapošljavanja projektnog službenika.

Crnoj Gori je za period od 5 godina na raspolaganju 204.460,00 EUR, od čega je 173.791,00 IPA doprinos i 30.669,00 EUR nacionalno kofinansiranje. Nakon modifikacije budžeta koja je zahtijevana od strane Evropske Komisije i Upravnog odbora MED programa, 2019 godine, ukupan budžet je smanjen na 174.000 EUR. U okviru ovog projekta je angažovana projektna službenica Marija Iličković.

Osnovni elementi projekta, koji su neophodni za njegovo sprovođenje su šest radnih paketa i to: Metodologija i ocjenjivanje, Obalni i pomorski turizam, Pomorski nadzor, Inovacije, Komunikacija i Upravljanje. Takođe, elementi navedenog projekta su i tri horizontalne teme i to: Povezivanje, Migracije i Usmjerenje. Od navedenih radnih paketa tri su tematska i to: Obalni i pomorski turizam, Pomorski nadzor i Inovacije.

U julu 2020. godine odobrena su dva projekta u okviru Radnog paketa inovacije:

1. B-Blue čiji je cilj promovisanje plavih bio tehnologija kroz osnivanje 5 biotehnoških HUB-ova, kako bi se povećao inovacioni kapacitet i potencijal za inovacije organizacija na Mediteranu. Crnogorski partner u projektu je Naučno tehnološki park
2. BLUE BIO MED čiji je cilj razvoj upravljačkih modela u oblasti plavih bio ekonomija i jačanje regionalne saradnje zainteresovanih strana po pitanju investicija i inovacije. Crnogorski partner u projektu je Inovaciono Preduzetnički Centar Tehnopolis su Naučno tehnološki park.

Početni sastanci za oba projekta održani su u septembru 2020. godine.

Ukupna vrijednost oba projekta je 3 mil €.

Tokom 2020. godine usvojena su tri bitna dokumenta:

1. Ključne preporuke za politike u oblasti Obalnog i pomorskog turizma,
2. Ključne preporuke za politike u oblasti Pomorskog nadzora,
3. Inicijani evaluacioni izvještaj o dosadašnjim aktivnostima u okviru projekta.

Redovni sastanak Upravnog odbora PANORAMED, održan je 23. oktobra 2020. putem online platforme

Kada je riječ o **Dunavskom transnacionalnom programu**, usvojena je lista odobrenih projekata u okviru Trećeg poziva, čije je ugovaranje u toku. Riječ je o projektima koji imaju za cilj da podstaknu razvoj inovacija, održivo korišćenje nacionalne i kulturne baštine, obnavljanje i održavanje ekoloških koridora, kao i unapređenje energetske efikasnosti i poboljšanje institucionalnih kapaciteta korisnika na području Dunavskog regiona. Crnogorski partneri su zastupljeni u 5 projekata i za realizaciju njihovih aktivnosti je opredijeljeno 643.722 eura. Pored toga, trenutno se u Crnoj Gori sprovode 2 projekta odobrena u okviru Drugog poziva. Ukupan budžet crnogorskih partnera u ova dva projekta iznosi oko 170 hiljada eura. Svi projekti iz Prvog poziva su uspješno završeni.

Tokom 2020. godine nastavljen je rad na programiranju Dunavskog transnacionalnog programa za period 2021-2027. godine. Održano je pet sastanaka Radne grupe za programiranje na kojima je usvojena teritorijalna analiza, pripremljen nacrt teritorijalne strategije i definisani ciljevi politika.

U okviru **Jadransko-jonskog transnacionalnog programa (ADRION)**, crnogorski partneri trenutno učestvuju u sprovođenju 26 projekata odobrenih u okviru Prvog i Drugog poziva, i za njihove aktivnosti je kroz ove projekte opredijeljeno oko 3 miliona eura. Projekti se sprovode u oblastima zaštite životne sredine, unapređenja sistema pomorskog saobraćaja i očuvanja prirodnog i kulturnog nasljeđa.

Na XIII sastanku Odbora za nadgledanje usvojena je lista od 5 projekata predloženih za finansiranje u okviru Trećeg poziva za Prioritetne oblasti 1 (Inovativan i pametan region) i 3 (Povezan region), za čije sprovođenje je odobreno 13,6 miliona eura podrške. Odobreni projekti će nastojati da ostvare konkretne rezultate u oblastima plavog rasta, socijalnih inovacija, pomorskog i gradskog saobraćaja na području Jadransko-jonskog regiona. Među odabranim partnerima nalazi se 6 crnogorskih institucija koje učestvuju u 4 odobrena projekata, ukupne vrijednosti 12,54 miliona eura. Ukupan iznos dobijenih sredstava za crnogorske partnere iznosi 930 hiljada eura. U toku je postupak ugovaranja ovih projekata i očekuje se da će proces sprovođenja otpočeti u prvom kvartalu 2021. godine.

Nastavljen je rad na programiranju Jadransko-jonskog transnacionalnog programa (ADRION) za 2021-2027. godinu i s tim u vezi održano je šest sastanaka Radne grupe za programiranje. Usvojena je teritorijalna analiza, definisani ciljevi politika za narednu perspektivu i donesena odluka da Regija Emilija Romanja iz Bolonje i u narednoj finansijskoj perspektivi bude sjedište Upravljačkog tijela i Zajedničkog sekretarijata ovog programa. Takođe, održane su konsultacije sa zainteresovanim stranama na temu odabira ciljeva politika za narednu perspektivu.

4. Makro-regionalne strategije EU

4.1. Strategija Evropske unije za Jadransko-jonski region i strateški projekat „Jedinica za podršku upravljanju Strategijom Evropske unije za jadransko-jonski region - Facility Point“

Strategija Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR) je inovativni instrument saradnje između zemalja članica Evropske unije (EU) i nečlanica, teritorija i ljudi Jadransko-jonskog regiona, a koja ima i politički cilj pružanja pomoći zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima na njihovom putu ka EU. Glavni cilj Strategije je da promoviše ekonomski i društveni prosperitet i rast u regionu, kroz unapređenje njene atraktivnosti, konkurentnosti i povezivanja, a prije svega da podstakne integraciju Zapadnog Balkana u EU, što je za Crnu Goru od posebne važnosti. U sprovođenju Strategije učestvuju sljedeće zemlje: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Italija, Sjeverna Makedonija, Slovenija i Srbija. Sjeverna Makedonija postala je 9. članica učesnica EUSAIR-a 02.04.2020. Saradnja u okviru EUSAIR-a je definisana kroz aktivnosti četiri tematska stuba. Svakim od pomenutih stubova koordiniraju zemlje EU i nečlanice, a koje učestvuju u sprovođenju EUSAIR-a i to:

1. Plavi rast – Crna Gora i Grčka;
2. Povezivanje regiona – Italija, Srbija i Sjeverna Makedonija (od aprila 2020.)
3. Kvalitet životne sredine – Bosna i Hercegovina i Slovenija;
4. Održivi turizam – Albanija i Hrvatska.

Kancelarija za evropske integracije, zajedno s Ministarstvom vanjskih poslova, nadležna je za praćenje sprovođenja Strategije i koordinaciju na nacionalnom nivou. Koordinacija i praćenje odvija se preko nacionalnog koordinatora na političkom nivou (Ministarstvo vanjskih poslova) i nacionalnog koordinatora za fondove EU (Kancelarija za evropske integracije). Radi efikasnije koordinacije i praćenja sprovođenja Strategije, 26.12.2017. godine formirana je Radna grupa za sprovođenje Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region u koju su uključeni predstavnici institucija koje su od značaja za oblasti koje su obuhvaćene Strategijom. U Radnu grupu uključeni su predstavnici: Ministarstva ekonomije, Ministarstva kulture, Ministarstva održivoga razvoja i turizma, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Ministarstva vanjskih poslova, Instituta za biologiju mora, Nacionalne turistička organizacija. Privredne komore, Kabinet predsjednika Vlade. Donošenje odluka, kao i cjelokupan proces praćenja i koordinacije, odvija se dva puta godišnje na nivou Upravnog odbora EUSAIR-a u okviru kojeg učestvuju nacionalni koordinatori država članica, koordinatori tematskih stubova, predstavnici Evropske komisije, strateškog projekta „Jedinica za podršku – Podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)- Facility Point“ i Interreg programa Adrion.

U okviru Kancelarije za evropske integracije Odsjek za horizontalna i strateška pitanja, koordinira i prati sprovođenje Strategije. Usljed pandemije kovid19, većina planiranih aktivnosti za ovu godinu nije realizovana. Svakako, Kancelarija za evropske integracije,

u saradnji sa resornim ministarstvima i partnerima iz drugih zemalja učesnica, nastavila je proces pripreme za novu finansijsku perspektivu 2021-2027. U tom pogledu, ovogodišnji fokus rada bio je na inkorporiranju predloženih makro-regionalnih prioriteta u najvažnija programska dokumenta za finansijsku perspektivu 2021-2027. Shodno upravljačkom mehanizmu po kojem funkcioniše koordinacija EUSAIR-a, održane su nacionalne konsultacije sa svim relevantnim tijelima u vezi s prioritetima koji su predloženi od strane EUSAIR tematskih radnih grupa. Između ostalog, konsultacije su održane s kancelarijom Nacionalnog IPA koordinatora, a koja je zadužena za programiranje Ipe u Crnoj Gori, a dodatno su upoznati i predstavnici Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori.

Tokom prve polovine tekuće godine, održane su konsultacije EUSAIR nacionalnih koordinatora iz svih zemalja učesnica, a u vezi makro-regionalnih prioriteta i vodećih inicijativa (flagships). Na ovom sastanku, kao i na sastanku Upravnog odbora, nacionalni koordinatori su odobrili predloženu listu prioriteta i vodećih inicijativa, te pozvali na utvrđivanje i dalji proces njihovog inkorporiranja u programska dokumenta za period 2021-2027. Dogovoreno je da se finalna lista prosljedi svim relevantnim tijelima na nacionalom nivou, posebno kancelarijama nacionalnih IPA koordinatora i delegacijama EU u zemljama korisnicama Ipe, te upravljačkim tijelima u zemljama članicama EU koje učestvuju u sprovođenju Strategije.

Takođe, u prvoj polovini ove godine Slovenija je preuzela (od Srbije) jednogodišnje predsjedavanje EUSAIR-om. U skladu sa slovenačkim programom predsjedavanja, predviđeno je da tokom njihovog predsjedavanja glavni prioriteti budu zelena povezanost (green connectivity) i nastavak podrške zemljama Zapadnog Balkana koje učestvuju u sprovođenju EUSAIR-a u daljem procesu pristupanja EU. Na inicijativu predsjedavajućih, a u vezi s uključivanjem makro-regionalnih prioriteta i vodećih inicijativa, ministar vanjskih poslova Republike Slovenije Anže Logar uputio je pismo komesaru Evropske unije za susjedsku politiku u pregovore o proširenju Oliveru Varhelju. U pomenutom pismu, komesar za proširenje je upoznat sa aktivnostima i procesom sprovođenja EUSAIR-a, posebno u dijelu koji se odnosi na zemlje korisnice Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA), kao i procesom utvrđivanja makro-regionalnih prioriteta i vodećih inicijativa (flagships).

Crna Gora će nastaviti da prati i podržava pomenuti proces, tokom kojeg se očekuje da upravljačka tijela i grupe za programiranje razmotre i uključe definisane makro-regionalne prioritete.

Jadransko-jonski transnacionalni program (Interreg Adrion) pokriva programsko područje kao i Strategija, a ciljevi Programa i Strategije su takođe podudarni u određenoj mjeri. Takođe, Interreg Adrion program doprinosi ispunjavanju ciljeva EUSAIR-a, ima za cilj bolju integraciju zemalja članica i nečlanica EU, kao i jačanje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije, koristeći se bogatim prirodnim, kulturnim i ljudskim resursima na teritoriji Jadranskog i Jonskog mora. Četvrti prioritet Interreg Adrion programa se odnosi na podršku upravljanju EUSAIR-om kroz strateški projekat

„Jedinica za podršku – Podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)- Facility Point“ koji sprovodi Kancelarija za evropske integracije, a u okviru kojeg je angažovan projektni službenik Miloš Mugoša.

Svrha strateškog projekta „Jedinica za podršku – Podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)- Facility Point“ jeste da pruži tehničku podršku realizaciji aktivnosti na nacionalnom nivou a koje se tiču EUSAIR-a. Projekat ima vodećeg partnera – Kancelarija za razvoj i evropsku kohezionu politiku Republike Slovenije, a sprovodi se u 8 zemalja učesnica od kojih su četiri članice EU: Grčka, Hrvatska, Italija i Slovenija, i četiri zemlje korisnice Ipe: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija. Projekt se sprovodi od 1.05.2016. do 31.12.2022.

Projekt pruža operativnu i administrativnu podršku EUSAIR strukturama upravljanja i zainteresovanim stranama u sprovođenju EUSAIR-a i njegovog Akcionog plana. Projekat će se sprovoditi kroz 6 radnih paketa:

- 1) Upravljanje i koordinacija;
- 2) Podrška Upravnom odboru i tematskim radnim grupama;
- 3) Olakšavanje strateškog razvoja projekta i finansijskog dijaloga;
- 4) Izgradnja kapaciteta za praćenje i evaluaciju EUSAIR-a;
- 5) Platforma zainteresovanih strana (Stakeholder platform);
- 6) Komunikacijske aktivnosti.

Ukupan iznos sredstava koja su na osnovu navedenog projekta opredijeljena Crnoj Gori za period 2016 - 2022 iznosi 428.610,00 eura, od čega se na sredstva iz Instrumenta za pretprijetnu podršku EU - IPA odnosi 85% - 364.319,00€, a nacionalni doprinos 15% (64.292,00€). Procedura refundacije realizovanih aktivnosti odnosno 85% funkcioniše po principu polugodišnjeg izvještavanja. Trenutno stanje na deviznom računu za ovaj projekat iznosi 28,461.89€ a refundacija u iznosu od 19,584.969€ za 8. izvještajni period očekuje se krajem tekuće godine. Takođe, u narednom periodu očekuje se izmjena i potpisivanje novog Partnerskog sporazuma za ovaj projekta usljed izmjena i redefinisavanja budžeta odnosno neiskorišćenih sredstava.

Donošenje odluka na nivou projektnog partnerstva ovog strateškog projekta, određivanje i sprovođenje aktivnosti odvija se na nivou Nadglednog odbora strateškog projekta „Jedinica za podršku – Podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)- Facility Point“ koji se održava polugodišnje, a na kojem učestvuju predstavnici Kancelarije za evropske integracije.

4.2. Strategija Evropske unije za Dunavski region

Strategija EU za Dunavski region (EUSDR) predstavlja makro-regionalnu strategiju koja ima za cilj stvaranje sinergije i koordinacije između postojećih politika i inicijativa na području Dunavskog regiona. Strategija je predožena je od Evropske komisije 8. decembra 2010. godine, dok ju je Savjet EU formalno usvojio 24. juna 2011. godine.

U Strategiji EU za Dunavski region (EUSDR) učestvuje 14 zemalja dunavskog riječnog sliva, od kojih su 9 članice EU (Austrija, Češka, Mađarska, Bugarska, Hrvatska, Slovenija, Rumunija, Slovačka i Njemačka), dok ostalih 5 čine zemlje nečlanice EU (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Moldavija, Srbija, Ukrajina). Strategija predstavlja platformu za saradnju i prihvatanje tekovina EU od strane zemalja kandidata.

Dunavska strategija pruža brojne mogućnosti za podsticanje integracije i rasta zemalja različitog nivoa ekonomske razvijenosti, okupljene oko Dunava kao rijeke sa najizraženijim međunarodnim karakterom u svijetu, značajnim internacionalnim hidrobiološkim bazenom, te ekološkim koridorom. Geopolitički položaj Dunavske strategije, pored povezivanje samih država članica omogućava, i otvaranje prema susjedima EU.

Strategija EU za Dunavski region je bazirana na četiri osnovna tematska stuba:

- 1) Povezivanje i komunikacije – saobraćaj, plovidba, prateća infrastruktura i energetika;
- 2) Zaštita životne sredine - prevencija rizika (prije svega zaštita od poplava) i održivo korišćenje prirodnih resursa;
- 3) Izgradnja prosperiteta u dunavskom region – konkurencija, ljudi i sposobnosti;
- 4) Jačanje regiona - institucionalni kapaciteti i sigurnost.

Strategija definiše 12 prioriternih oblasti u okviru kojih će se realizovati projekti i za koje su određene zemlje – koordinatori. Crna Gora trenutno nije uključena u koordinaciju prioriternih oblasti.

Svaka država učesnica ima nacionalnog koordinatora, koji koordinira učešće svoje zemlje u sprovođenju EUSDR. Uloga nacionalog koordinatora je da promoviše strategiju i da informiše relevantne zainteresovane strane na nacionalnom nivou. Pored nacionalnog koordinatora, svaka zemlja, članica Strategije ima predstavnika u upravnim grupama za ovih 12 oblasti, čiji rad koordiniraju tzv. koordinatori prioriternih oblasti. Jasna podjela ovih dužnosti definisana je u dokumentu o upravljanju koji je usvojen od strane svih nacionalnih koordinatorau julu 2020. godine.

S ciljem pružanja pomoći u implementaciji, komunikaciji i evaluaciji EUSDR, a na inicijativu EK, formirana je Dunavska strateška tačka.

Revidirani Akcioni plan Strategije EU za Dunavski region usvojen je u aprilu 2020. godine sa ciljem bolje i sveobuhvatnije primjene i implementacije strategije.

Kancelarija za evropske integracije, u saradnji sa resornim ministarstvima i partnerima iz drugih zemalja učesnica, nastavila je proces pripreme za novu finansijsku perspektivu 2021-2027. U tom pogledu, ovogodišnji fokus rada bio je na inkorporiranju predloženih makro-regionalnih prioriteta u najvažnija programska dokumenta za finansijsku perspektivu 2021-2027. U vezi prioriteta koji su predloženi od strane EUSDR upravnih grupa, održane su konsultacije s kancelarijom Nacionalnog IPA koordinatora, a koja je zadužena za programiranje Ipe u Crnoj Gori,

Nacionalni koordinatori su 5. oktobra, putem pisane procedure, usvojili listu makroregionalnih vodećih inicijativa, koje će biti inkooripirane u programska dokumenta država učesnica strategija. Finalna lista prioriteta je upućena svim relevantnim tijelima na nacionalom nivou, koja su uključena u programiranje Ipe.

5. IPA III (2021-2027)

Evropska komisija je tokom 2020. godine radila na definisanju novih odredbi i kriterijuma koji će se primjenjivati tokom nove finansijske perspektive IPA 2021-2027 (IPA III) i time unaprijediti efektivnost i efikasnost korišćenja dostupnih fondova EU. Krovni dokument za sprovođenje Ipe III će biti Regulativa o uspostavljanju Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju, koja će biti propraćena sa sljedeća tri relevantna dokumenta:

1. Regulativnom o uspostavljanju Ipe III;
2. Posebnim pravilima za sprovođenje Ipe III;
3. Ipa III programskim okvirom.

Kada je u pitanju pravni okvir Ipe III, pregovori između Evropske komisije, Evropskog parlamenta i Savjeta ministara EU su i dalje u toku, a usvajanje navedenih propisa se očekuje tokom druge polovine 2021. godine. Nadležne službe Evropske komisije su krajem novembra 2020. godine dostavile Kancelariji za evropske integracije nacrt IPA programskog okvira, glavnog strateškog dokumenta na osnovu kojeg će se države rukovoditi tokom programiranja Ipe III. Finansijska podrška EU će biti usmjerena kroz pet oblasti politika, takozvanih prozora, i to:

1. Vladavina prava, temeljna prava i demokratija;
2. Dobro upravljanje, usklađivanje sa pravnom tekovinom, strateško komuniciranje i dobrosusjedski odnosi;
3. Zelena agenda i održivo povezivanje;
4. Konkurentnost i inkluzivni rast;
5. Teritorijalna i prekogranična saradnja.

U odnosu na praksu iz prethodnih perspektiva IPA I i IPA II, značajna novina u Ipi III je da neće biti unaprijed definisani iznosi finansijske podrške po državama, već će postojati jedinstveni, zajednički budžet za sve države korisnice Ipe. Evropska komisija je osmislila ovakav pristup kako bi podstakla brže i efikasnije sprovođenje programa i projekata, ali i pružila državama korisnicama dodatne mogućnosti i nagradu za dobru dinamiku u sprovođenju reformi. Ključni kriterijumi za dobijanje finansijske podrške će biti relevantnost (strateški značaj) i zrelost predloženih projekata, shodno pravilima koje važe u državama članicama EU prilikom korišćenja Evropskih strukturnih i investicionih fondova. Ovo se prije svega odnosi na adekvatnu spremnost tenderske i

projektne dokumentacije, kao i ispunjavanje pravnih i tehničkih preduslova, što u najvećoj mjeri zavisi od vrste projekta.

Kada je riječ o programiranju Ipe 2021 i Ipe 2022, u skladu sa smjernicama Evropske komisije, tokom druge polovine maja 2020. godine je započela prva faza programiranja - definisanjem prioriteta i izrada koncepata projektnih predloga za program IPA 2021 i IPA 2022. Posebna pažnja ovom prilikom posvećena je aktivnostima koje se tiču društvenih i ekonomskih posljedica izazvanih širenjem virusa COVID-19, uz mobilisanje svih resursa u cilju ubrzavanja ekonomskog oporavka Crne Gore. Koncepti projektnih predloga su, shodno Zaključcima Vlade broj 07-2642 sa sjednice od 14. maja 2020. godine, dostavljeni Evropskoj komisiji 30. juna 2020. godine. Nakon završene ocjene strateškog značaja predloženih koncepata projekata, Evropska komisija je 22. decembra 2020. godine informisala o ishodu sprovedene analize i daljim koracima u okviru nastavka programiranja. S tim u vezi, sve relevantne institucije su nastavile sa drugom fazom pripreme programa IPA 2021 i IPA 2022 i izradom punih predloga projekata onih koncepata projekata koji su pozitivno ocijenjeni, što će biti nastavljeno tokom 2021. godine.